

Вітаємо переможців Всеукраїнського конкурсу-гранту «10x10»!

(докладніше читайте на сторінці 2)

В номері:

К.П. Маліцька «Школа активного навчання як системний підхід щодо форм і змісту методичної роботи». Сторінка методиста.....	4
Л.Т. Зима «Про особливості вивчення та критерії оцінювання базових дисциплін в початковій школі у 2016-2017 н.р.». Сторінка методиста	6
Н.Д. Бернацька «Речення, його граматична основа (підмет і присудок). Панорама творчих уроків.....	15
Н.Д. Сокиринська «Соціальна та фінансова освіта дітей дошкільного віку. Програма «Афлатот». З досвіду роботи.....	18
В.В. Гуменчук «З рідної вулиці у світ із Афлатуном». З досвіду роботи	23
І.В. Побережна «Поради, які допоможуть батькам зрозуміти проблеми підліткового віку». Виховна робота	32
Т.А. Щеголева «Дитяча агресивність». Сторінка психолога.....	35

7 вересня 2016 року в експоцентрі ВДНГ Києва відбулося урочисте нагородження переможців Всеукраїнського конкурсу-гранту «10x10». Організаторами конкурсу були: Міністерство освіти і науки України, Національний еколого-натуралістичний центр та українська асоціація підприємств водопровідно-каналізаційного господарства «Укрводоканалекологія». Представлення переможців проводилось в рамках II Міжнародної виставки «Вода-тепло-будинки».

Учителі трьох навчальних закладів нашого міста стали переможцями конкурсу у номінації «Загальноосвітній заклад». Це Білан Людмила Степанівна — учитель закладу «Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа I-II ступенів — ліцей №7 Вінницької міської ради». Тема її проекту «Система активної екологічної освіти і виховання учнів загальноосвітнього закладу». Це Паянок Валентина Олександрівна та Романюк Світлана Віталіївна — учителі закладу «Загальноосвітня школа I-III ступенів №12 Вінницької міської ради» із проектом «Створення інноваційного освітнього екологічного центру «Діти Землі»». Це Воложаніна Олена Інокентіївна, Драбович Марина Григорівна - учителі закладу «Спеціалізована загальноосвітня школа I ступеня з поглибленим вивченням іноземних мов №25 Вінницької міської ради» зі своїм проектом «Зелений паросток майбутнього».

У цій же номінації отримали подяку навчальні заклади: КЗ «Фізико-математична гімназія №17 Вінницької міської ради» та «Загальноосвітня школа I-III ступенів №35 Вінницької міської ради».

У номінації «Дошкільний навчальний заклад» подяку отримав Дошкільний навчальний заклад №35 «Віночок».

Ми раді вітати переможців та номінантів! Бажаємо їм творчої наснаги та перемог у наступних конкурсах!

Школа активного навчання як системний підхід щодо форм і змісту методичної роботи

Маліцька Клавдія Петрівна,
методист з навчальних дисциплін
комунальної установи «Міський методичний кабінет»

Інновації у змісті освітньої діяльності загальноосвітніх закладів України стали всеохоплюючими і нагальними в часі. Успіх справи модернізації освіти сьогодні перебуває в прямій залежності від професійних компетентностей педагогічного працівника – рушія, генератора запрограмованих кроків щодо приведення у відповідність всієї системи до рівня соціального замовлення суспільства і держави в цілому. Лише високо компетентний професіонал - педагог, який володіє глибокими педагогічними і спеціальними знаннями, надбанням національної та світової культури, здатний до творчих нестандартних рішень, готовий до засвоєння нового і створення інноваційного практичного досвіду.

Якщо звернутися до світочів української педагогіки, то ще В.О. Сухомлинський дотримувався думки про те, що для того, щоб навички і вміння вчителя не перетворилися в ремісництво, він мусить працювати над собою постійно. Адже педагогічна майстерність, вважав А.С.Макаренко, – це не вроджена якість, а набута.

Траєкторію досягнення значно вищого професійного рівня накреслює кожен. Вагоме місце у створенні відповідних умов, задоволені запитів, за яких реалізується перспективне професійне завдання, належить службі методичного кабінету, яка зосереджена на пошуку ефективних форм науково-методичного супроводу педагогічної діяльності. Сьогодні науково-методична служба не може функціонувати ізольовано від сприяння самоосвіті педагогічних працівників, розвитку фахової компетенції, інноваційного освітнього середовища, які набувають стандартів окреслених державою, соціальним замовленням.

Школа активного навчання міського методичного кабінету – це організаційна форма науково-методичної роботи методистів ММК на засадах *андрагогіки* (науки про навчання дорослих), *акмеології* (науки про досягнення вершин творчості), *синергетики* (науки про постійні зміни), *інноватики* (науки про нововведення), *аксіології* (науки про людину як найвищу цінність), сучасної педагогіки і психології.

Мета діяльності Школи активного навчання - *забезпечення професійного росту, підготовка нової генерації педагогічних працівників, здатних працювати в умовах модернізації освіти, інноваційних змін та подолання формалізму і рецептурності в методичній роботі.*

Напрями діяльності Школи, визначені в Положенні, передбачають:

- інформаційно- методичний супровід дослідно-експериментальної роботи, інноваційної, моніторингової, міжнародної освітньої діяльності;
- моделювання змін в організації навчально-виховного процесу;
- запровадження проектів, програм, акцій, конкурсів та їх методичний супровід;
- ознайомлення з нормативно-правовими актами, науково-методичними, практичними матеріалами з метою подолання труднощів в професійній діяльності;

- впровадження в роботу педагогічних працівників міста досягнень системи освіти України, області, міста : педагогічного досвіду, наукових ідей, нових педагогічних технологій, методик в цілому та учасників навчально-виховного процесу зокрема;
- оперативне консультування та забезпечення інтерактивної взаємодії учасників навчально-виховної діяльності та методичної служби;
- стимулювання творчої активності та самореалізації учасників навчально-виховного процесу;
- підвищення ефективності діяльності шляхом організації різних форм навчання засобами сайту ММК;
- оптимізація системи підготовки вчителів до роботи в умовах профільного, інклюзивного навчання та роботи з обдарованою молоддю;
- методичний супровід організації та удосконалення самоосвіти педагогічних працівників.

За формами діяльності робота Школи будується так, щоб використати уже набутий досвід роботи з окремими категоріями педпрацівників і внести дух новаторства, який максимально, з мінімальними втратами і затратами, зробить надані методичною службою послуги своєчасними і ефективно дієвими. Тому поєднання традиційних та інноваційних форм спрямоване не на кількість проведених консультацій, а на бажання працівника підвищити свій фаховий рівень, ознайомитися з науково – теоретичними , методичними й практичними засадами впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітніх закладів міста.

Категорія учасників Школи активного навчання досить широка (адміністрація ЗНЗ, ДНЗ, ПНЗ, їх педпрацівники, практичні психологи, соціальні педагоги). Це обумовлено , в першу чергу, процесом реформування освіти України, впровадженням особистісно-зорієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів, дифузійного стійкого механізму інноваційного розвитку всієї системи освіти. Тому вагоме місце щодо визначення не лише змісту, а й періодичності занять, форм проведення консультацій знаходиться в прямій залежності від результатів діагностики, моніторингу, які проводять адміністрація закладів, методисти, голови методичних об'єднань, а також самодіагностика педпрацівників.

Освіта – це така сфера людського життя, яка не терпить гальмування, бо це не відповідає новій парадигмі освіти. Багатогранна підготовка методиста, педагогічного працівника слугують спільній результативності навчально-виховної діяльності, її якісно новому рівню.

**Про особливості вивчення та критерії оцінювання
базових дисциплін в початковій школі
у 2016-2017 н.р.**

*Зима Людмила Трохимівна
методист з навчальних дисциплін комунальної
установи «Міський методичний кабінет»*

Всім відомо що завдяки спільному проекту МОН України та **Ed-Era.com** відбулося розвантаження та оновлення програм початкової школи в межах чинного Державного стандарту. Результатом цього проекту є оновлення 13 програм українською мовою навчання.

Які ж ключові зміни були внесені?

1. **Знято фіксовану кількість годин** на вивчення кожної теми - тепер учителі визначатимуть їх самостійно, враховуючи рівень підготовки класу, наявність навчально-методичного забезпечення та регіональні особливості;
2. **Знято дублювання змісту** у навчальних предметах «Основи здоров'я», «Я у світі», «Природознавство»;
3. Здійснено перерозподіл тем між класами з метою **приведення** процесу навчання **у відповідність до вікових можливостей** молодших школярів та принципу здоров'язбереження;
4. **Уніфіковано термінологію програм**, якою мають послуговуватися вчителі та автори підручників, її наближено до вікових особливостей молодших школярів.

Пріоритетним напрямком модернізації сучасної освіти є широке використання компетентнісного підходу, що пов'язано з розширенням освітнього простору за межі формальної освіти в паралельні структури системи безперервної освіти і формуванням навичок діяльності у школярів в конкретних ситуаціях.

Однією з основних проблем компетентнісного підходу є створення загальноприйнятої методики формування ключових компетентностей, визначення адекватних засобів їх реалізації. Даний підхід вимагає змін у методиці навчання, оскільки формування компетентностей вимагає створення певних навчальних ситуацій, що дозволяють учителю моделювати і здійснювати ефективний контроль за діяльністю учня.

Одним із шляхів вирішення даної проблеми є проведення інтегрованих та бінарних інтегрованих уроків. Адже при формуванні в учнів цілісної картини світу мають кращі результати при засвоєнні знань. Інтегрований урок – це урок, в межах якого вивчається матеріал різних навчальних предметів. Для запису цих уроків користуємося Інструкцією щодо заповнення класного журналу для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів (наказ МОН України 08.04. 2015 року № 412). Його фіксують на сторінці одного за вибором предметів. Бінарний інтегрований урок – два уроки поспіль, в межах яких опрацьовується матеріал двох і більше навчальних предметів. Записуємо в журнал на двох окремих сторінках.

Крім цього можна проводити «тематичні дні», коли всі уроки за розкладом спрямовують на реалізацію єдиної виховної мети, що знаходить логічне продовження у виховному заході.

Для формування і перевірки предметних компетентностей вчитель має використовувати інтегровані задачі. Які мають бути спрямовані на застосування учнями способів навчально-пізнавальної діяльності, знань, умінь і навичок для розв'язання певних задач у змодельованих життєвих ситуаціях.

Резервом оптимізації навчального процесу на компетентнісних засадах є його практична спрямованість. Для реалізації практичної спрямованості можна використовувати засвоєння навчального матеріалу у процесі екскурсій, квестів, конкурсів, зустрічей, практикумів тощо.

Серед методів навчання мають домінувати інтерактивні, методи навчання в русі тощо. Діапазон навчальної взаємодії має розвиватися поступово: 1-2 класи – робота в парах та малих групах (3 учні), 3-4 класи – групова та командна робота.

З метою відмови від практики механічного заучування навчального матеріалу вчитель має організовувати роботу з пам'ятками, опорними схемами, таблицями. Також використовувати в своїй практиці дидактичні ігри, елементи Ейдотехніки та інші інноваційні методики викладання.

Під час вивчення предметів «Інформатика», «Основи здоров'я», «Я у світі» та інших предметів, де формування навички практично виконувати роботу є їх основною метою необхідно мінімізувати використання зошитів з друкованою основою.

Обсяг домашніх завдань визначається згідно з Державними санітарними нормами влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу (ДСанПІН 5.5.2.008-01).

У 1 класі домашні завдання не задаються.

У 2-4 класах обсяг домашніх завдань з усіх предметів має бути таким, щоб витрати часу на їх виконання не перевищували: у 2 класі – 45 хвилин; у 3 класі – 1 година 10 хвилин; у 4 класі – 1 година 30 хвилин.

Домашні завдання не задаються учням на вихідні, святкові та канікулярні дні.

Простим олівцем рекомендовано користуватися для письма учням 1 класу в адаптаційний період, тривалість якого визначає вчитель. Це дає змогу зменшити психологічне напруження у дітей. З цією ж метою вчителям радять використовувати не червоний колір ручки для записів у щоденниках та зошитах.

Оцінювання навчальних досягнень учнів має бути зорієнтоване на формування рефлексивної позиції, мотивації на досягнення успіху в особистісному зростанні.

У 1 класі вербальне оцінювання.

У 2 класі вербально можуть оцінюватися усі предмети, але виключно за рішенням педагогічної ради навчального закладу.

У 3-4 класах вербально оцінюються всі предмети варіативної складової та такі предмети інваріативної складової:

- «Інформатика»;
- «Музичне мистецтво»;
- «Образотворче мистецтво»;
- «Мистецтво»;
- «Основи здоров'я»;

- «Фізична культура»;
- «Я у світі»;
- «Трудове навчання».

За 12-ти бальною шкалою оцінюються наступні предмети інваріативної складової:

- «Українська мова»;
- «Літературне читання»;
- «Іноземна мова»;
- «Математика»;
- «Природознавство».

Результати оцінювання навчальних досягнень учнів є конфіденційною інформацією, яка може бути доступною для дитини та її батьків. Тому на уроці вчитель не має права виголошувати оцінку в балах, він може використовувати позитивні оціночні судження, які показують дитині її власний позитивний ріст. Ці судження можуть бути як усні так і письмові.

Знято щомісячну оцінку за ведення зошитів, оскільки не було розроблено жодних критеріїв цього оцінювання.

Хочу звернути вашу увагу на зміни норм оцінювання грамотності учнів на уроках української мови:

Рівень навчальних досягнень	бали	Було кількість помилок	Стало кількість помилок
Початковий	1	9 і більше	17 і більше
	2	8 помилок	14-16 помилок
	3	7 помилок	11-13 помилок
Середній	4	6 помилок	8 -10 помилок
	5	5 помилок	5-7 помилок
	6	4 помилки	1 негруба і 4 грубих помилки
Достатній	7	3 помилки	2 негрубі та 2 грубі, або 3 грубі
	8	2 помилки	2 негрубі та 1 груба, або 1 негруба та 2 грубі
	9	1 помилка	1 негруба та 1 груба
Високий	10	1 негруба або 2-3 виправлення	2 негрубі помилки

	11	1 виправлення	1 негруба
--	----	---------------	-----------

Також в «Українській мові» змінилося:

Аудіювання у 2-4 класах здійснюватимуть на уроках літературного читання.

Лише діагностичний характер нестиме перевірка читання в кінці 1 класу.

Зменшено кількість підсумкових робіт:

1 КЛАС: кількість робіт не зміниться – передбачено 1 роботу з читання та 1 роботу зі списування.

2 КЛАС. БУЛО – 13, СТАЛО – 9.

3 КЛАС. БУЛО – 15, СТАЛО – 10.

4 КЛАС. БУЛО – 17, СТАЛО – 11.

Види перевірки	2 клас було		2 клас стало	
	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.
Аудіювання	1	1	перенесено	
Діалог (усно або письмово)	1	-	-	1
Усний переказ	-	1	прибрано	
Усний твір	-	-	-	-
Читання	-	-	-	-
Письмовий переказ	-	-	-	-
Письмовий твір	-	-	-	-
Перевірка мовних знань і вмінь	2	2	1	2
Диктант	2	2	2	1
Списування	1	1	1	1
Підсумкова контрольна робота/Державна підсумкова атестація	-	-	-	-

Загальна кількість перевірок	6	7	4	5
Види перевірки	3 клас було		3 клас стало	
	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.
Аудіювання	1	1	перенесено	
Діалог (усно або письмово)	1	-	1	-
Усний переказ	-	-	-	-
Усний твір	-	1	Прибрано	
Читання	-	-	-	-
Письмовий переказ	-	1	1	-
Письмовий твір	-	-	-	-
Перевірка мовних знань і вмінь	2	2	1	2
Диктант	2	2	1	2
Списування	1	1	1	1
Підсумкова контрольна робота/Державна підсумкова атестація	-	-	-	-
Загальна кількість перевірок	7	8	5	5
Види перевірки	4 клас було		4 клас стало	
	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.
Аудіювання	1	1	перенесено	

Діалог (усно або письмово)	1	-	1	-
Усний переказ	-	-	-	-
Усний твір	-	1	Прибрано	
Читання	-	-	-	-
Письмовий переказ	1	-	1	-
Письмовий твір	-	1	Прибрано	
Перевірка мовних знань і вмінь	2	2	1	2
Диктант	2	2	1	2
Списування	1	1	1	1
Підсумкова контрольна робота/Державна підсумкова атестація	-	1	-	1
Загальна кількість перевірок	8	9	5	6

При вивченні предмету «Літературне читання» у 2- 4 класах слід звернути увагу на те, що знято оцінювання темпу читання, хоча робота над покращенням темпу читання має проводитися повсякчас. Більша увага має приділятися розумінню прочитаного твору, правильності та способу читання.

Зменшено кількість творів для перевірки уміння читати напам'ять.

Види поточної перевірки	2 клас		3 клас		4 клас	
	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.
Читання напам'ять віршованих текстів	2	2	3	2	3	3

Читання напам'ять прозових текстів	-	-	-	1 уривок казки (30- 35 слів)	1 уривок казки (35-40 слів)	1 уривок з оповідання (35-40 слів)
--	---	---	---	------------------------------------	--------------------------------------	--

Змінено перелік контрольних робіт

	№1	№2	№3	№4	№5	№6	№7	№8	№9
2 клас	Аудіювання	Аудіювання	Усний переказ прочитаного твору	Навичка читання вголос	Аудіювання	Аудіювання	Робота з літературним твором	Навичка читання вголос	
3 клас	Аудіювання	Навичка читання мовчки	Усний переказ прочитаного твору	Навичка читання вголос	Аудіювання	Навичка читання мовчки	Робота з літературним твором	Навичка читання вголос	
4 клас	Аудіювання	Навичка читання мовчки	Усний переказ прочитаного твору	Навичка читання вголос	Аудіювання	Навичка читання мовчки	Робота з літературним твором	Навичка читання вголос	ДПА

В «Математиці» знято вимоги щодо відступання клітинок при оформленні письмових робіт, але записи мають бути розміщені на всій площині зошита з дотриманням симетрії та економії паперу.

Змінено ВИМОГИ до оцінювання письмових робіт учнів під час поточної перевірки:

Рівень навч.досягнень	бали	Було кількість помилок	Стало кількість помилок
Початковий	1	9 і більше грубих	12 і більше
	2	8 грубих помилок	10-11 грубих помилок
	3	7 помилок	8-9 грубих помилок
Середній	4	6 помилок	6-7 грубих помилок
	5	5 помилок	5 помилок
	6	4 помилки	4 грубих помилки
Достатній	7	3 помилки	3 грубі
	8	2 помилки	2 грубі
	9	1 помилка	1 негруба та 1 груба
Високий	10	1 негруба або 2-3 виправлення	1 негруба помилки
	11	1 виправлення	Робота виконана правильно в повному обсязі, але без творчого завдання
	12		Робота виконана в повному обсязі, в тому числі і завдання підвищеної складності

Упорядковано кількість підсумкових перевірних робіт

Види перевірки	1 клас	2 клас		3 клас		4 клас	
	II сем.	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.
Тематична контрольна робота		4	3	4	3	4	3
Тематична контрольна робота з перевірки сформованості навичок усних обчислень			1		1		1
Підсумкова К.Р. /ДПА	1	-	-	-	-	-	1
Загальна кількість перевірок	1	4	4	4	4	5	5

Для організації навчально-виховного процесу є Нормативно-правове забезпечення:

- ❖ Інструкція щодо заповнення класного журналу для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів (наказ МОН України 08.04. 2015 року № 412).
- ❖ Оновлені навчальні програми 2016р. (наказ МОН України 05.08.2016 року № 948).
- ❖ Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи (Додаток до наказу МОН України від 19.08.2016 року №1009)
- ❖ Методичні рекомендації про викладання навчальних предметів в загальноосвітніх навчальних закладах (лист МОН України від 17.08.2016 року №1/9-437)

Хочу звернути вашу увагу на лист МОН України від 06.09.2016 року за № 1/9-464 «Щодо надання деяких роз'яснень з організації навчально-виховного процесу у початковій школі», в якому зазначено що готується проект наказу «Про затвердження змін до Інструкції щодо заповнення Класного журналу для 1-4-х класів загальноосвітніх навчальних закладів». Тож очікуємо цього документу.

Речення, його граматична основа (підмет і присудок)*Конспект уроку з української мови у 5 класі**Бернацька Наталя Дмитрівна,**вчитель української мови закладу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 16
Вінницької міської ради»,*

Мета: поглибити засвоєні в початкових класах знання про основні ознаки речення; удосконалювати навички відрізняти словосполучення від речення; формувати вміння визначати межі речень, граматичні основи; розвивати логічне мислення, спостережливість, уважність; виховувати доброту, людяність, уміння прощати.

Очікувані результати: учні відрізняють речення від словосполучення; знаходять межі речення в тексті; правильно виділяють граматичну основу речення.

Обладнання: підручник, дидактичний матеріал, презентація.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

І. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми й мети уроку**Спостереження над мовним матеріалом.****1. Читання притчі «Про двох вовків».**

Якось один старий індіанець, вождь племені Мудра Сова, розмовляв зі своїм маленьким онуком.

- Чому на світі є лихі люди? – запитав онук.

- Лихих людей не буває, в кожній людині є дві половини – світла й темна, - заперечив вождь і розповів йому одну з легенд свого племені:

- У кожній людині точиться боротьба, дуже схожа на боротьбу двох вовків.

Один вовк містить у собі тільки зло – заздрість, ревності, жаль, егоїзм, брехню...

Другий вовк уособлює добро – мир, любов, надію, істину, вірність...

Маленький індіанець, розчулений словами діда, на декілька митей задумався, а потім запитав:

- А який вовк насамкінець перемагає? Добрий чи злий?

Старий індіанець ледь помітно всміхнувся і відповів:

- Завжди перемагає той, якого ти годуєш.

Бесіда:

- Як ви зрозуміли притчу?

- Що треба робити, аби добрий вовк переміг?

Учитель: Щоб добрий вовк переміг, я написала для вас на дошці речення.

Спробуйте його прочитати.

Освітить, добре, будь-яку, серце, темряву

(Добре серце освітить будь-яку темряву.)

Що ви зробили, щоб зрозуміти мене? (склали речення).

Висновок: отже, речення потрібні, щоб люди розуміли один одного.

Якою буде тема уроку? (учні відповідають)

Дати визначення речення, порівняти з матеріалом підручника.

II. Сприйняття й засвоєння навчального матеріалу

1. Слово вчителя.

Лінгвістична казка.

Зараз ми разом з вами відправимося в казку, а точніше станемо героями й творцями цієї казки.

У величній і розкішній країні під назвою Мовландія жило- було Речення. Воно було дуже непосидюче. Весь час вешталось по подвір'ї, гуляло по школі, жартувало, сміялося, приставало до всіх з питаннями, а інколи сердилося і навіть лютувало.

Одного разу листоноша приніс Реченню таке запрошення :

« Її величність Мова запрошує на творчий бал найхоробрішого й наймудрішого лицаря Мовландії»

Секретар Її Величності Синтаксис.

А хто такий синтаксис? (діти відповідають)

Щоб прибути на бал, треба пройти цілу низку випробувань. Ми з вами будемо допомагати Реченню, виконуючи завдання, які є у вас на столах на кольорових смужках. І результати кожного має затвердити головний орган речення. Хто головний у реченні? (підмет і присудок). На які питання відповідають? Якими частинами мови найчастіше виражені?(відповіді учнів)

Речення почало збиратися в дорогу. Але ж і в дорозі, й на балу потрібен відповідний одяг. Якщо одягнути штани на руки, черевики на голову, а шкарпетки на вуха, то тебе можуть неправильно зрозуміти.

2. Виконання вправ і завдань.

1. **Отже, завдання перше (жовта смужка):** прочитати речення, з'ясувати, що ж у ньому не так, і виправити помилки. Записати речення правильно.

Дівчинка грала на піаніно з великими синіми очима.

Кошенятко вистромило милого рожевого носика з пухнастим хвостиком.

Знайдіть керівників речення і отримайте їх підписи. (підкресліть підмет і присудок).

2. **Речення вирушило в дорогу** (завд 2. Блакитна смужка). Підійшло воно до містка і бачить, що по містку бігають слова, смикають одне одного, сваряться, а вишикуватись правильно не можуть.

Лихого, не заживає, від, рана, слова.

(Від лихого слова рана не заживає.)

Визначте граматичну основу.

3. **Пішло Речення далі**, але збилося з дороги й потрапило в ліс цариці Пунктуації. Вибратись із цих чагарів допоможуть лише правильно розставлені розділові знаки.(завд.3 Рожева смужка)

Гуманізм це любов до людей а справжня любов не заздрить не сердиться усе прощає.

Визначте граматичну основу. Виникли труднощі з визначенням підмета й присудка першого простого речення? Звернемось до галєвини нових знань (підручник ст.54) На які ще питання може відповідати присудок? (Який він є? Що він є?) Тепер визначимо граматичну основу першого речення. Якою частиною мови виражено присудок? (іменником). Який розділовий знак треба поставити в цьому реченні? (тире, прокоментувати).

4. Отже, речення прямує на галявину нових знань.

Пояснення учителя (ознайомлення зі складеним присудком). На дошці речення для спостереження.

Юрко став переможцем у цій грі.

Вона здавалась веселою.

Кімната була світлою.

(Виконання завд. 4 Зелена смужка)

Визначити граматичні основи речень, пояснити тире.

Книга – джерело знань.

Оксанка вміє вишивати гарні рушники.

Сашико обов'язково стане льотчиком.

III. Закріплення опрацьованого матеріалу.**5. І ось, нарешті, Речення прибуло на бал.**

А тут на нього чекали творчі конкурси і розваги. Але спершу треба отримати перепустку на бал, відповівши на питання.

Що таке речення? Що таке граматична основа речення?

На які питання відповідають підмет і присудок?

Заповнити перепустку, виконавши самостійну роботу. (встановити межі речень, вставити пропущені букви, підкреслити граматичні основи речень на друкованих завданнях)

I – варіант

Вогонь це в..лика руйнівна сила часто пожежі виникают.. внаслідок розваг дітей із сірниками від вогню можуть загинути не тільки в..нуватці пожежі а й пожежники які самовіддано борються зі ст...хією.

II – варіант

Слово найтонше доторкання до серця воно може стати ж..вою водою і гострим нож..м мудре і добре слово дає радість людям необдуманний нетактовний вислів принос..ть н..щастя.

IV. Виконання творчих завдань.

1. Коротка розповідь із заданим початком і кінцем.

А) Зранку йшов дощ.

Петрик отримав двійку з фізкультури.

Б) Василько швидко їхав.

Жаба здивувалася.

2. Скласти буриме.

А) Олівець – знавець, білка – стрілка.

Б) Книжка – мишка, ліс – проліз.

V. Підсумок уроку.

VI. Домашнє завдання: виконати вправу 108 або скласти казку «Як тире помирило підмет із присудком»

Соціальна та фінансова освіта дітей дошкільного віку. Програма «Афлатот»

*Сокиринська Ніна Дмитрівна,
Методист з дошкільної освіти комунальної установи
«Міський методичний кабінет»*

Економічні зміни в суспільстві обумовлюють потребу формування передумов фінансово-економічної освіти в єдності з моральною освітою, опанування дітьми дошкільного віку необхідними знаннями і практичними вміннями.

У 2013 році проект **«Формування соціально-фінансових навичок у дитячому середовищі»** Вінницької обласної молодіжної громадської організації «Школа Рівних Можливостей», став переможцем конкурсу соціально-культурних проектів Вінницької міської ради.

Мета проекту - створення довгострокових перспектив соціальної інтеграції, формування навичок соціальної участі, зростання прав і можливостей дітей дошкільнят, їх повноцінного розвитку та розвитку їх співтовариства.

Основне завдання проекту - створення найбільш оптимальних умов для отримання якісної освіти, яка не обмежує права і гідності дитини, а сприяє її повноцінному розвитку.

Тема проекту зацікавила педагогів міста.

Департаментом освіти Вінницької міської ради і громадською організацією було укладено меморандум про співпрацю.

В рамках проекту дошкільні навчальні заклади м. Вінниці через впровадження програми «Афлатот» для дітей 3-6 років, долучилися до реалізації Міжнародної програми соціальної та фінансової освіти дітей у всьому світі «Афлатун». Так, завдяки вінницьким педагогам, Україна стала дев'яносто другою із 112 країн світу, які впроваджують дану програму.

З 2012 року UNICEF рекомендує її включити як обов'язкову в систему освіти країн світу.

«Афлатун», що в перекладі з арабської означає дослідник (людина, яка мислить, досліджує, вивчає та діє), ставить своїм завданням поступове оволодіння дітьми азами фінансової грамотності та усвідомлення того, що є соціальна відповідальність. Дитина вчиться розуміти, що вона сама може впливати на своє майбутнє, сприймати себе як активного учасника та члена суспільства, робити заощадження і витрачати їх доречно.

Міжнародна програма «Афлатун» (Нідерланди) побудована на пріоритетах і методичних ідеях Всесвітнього руху із соціальної та фінансової освіти дітей у віці 3–18 років – програмах «Афлатот» (3–6 років), «Афлатун» (7–14 років) і «Афлатін» (15–18 років), які пояснюють дітям основи бюджетування власних коштів, вчать бути ощадливими та приймати виважені рішення, сприяють соціальній адаптації дітей та формують у них навички правильного використання та економії коштів.

Емблема програми «Афлатун» - символ міжнародності проекту, дружби дітей різних націй, різних фінансових можливостей. Девіз- досліджуй, думай, вивчай та дій.

Програма «Афлатот» не розглядається як комплексна програма з раннього розвитку та навчання дітей, а скоріше - як додатковий навчальний курс, спрямований на формування вмінь та навичок в сфері соціальної та фінансової освіти.

Особливістю програми є те, що нові знання дає та здобуває разом з дітьми їх новий друг – зірочка Афлатун (це іскорка, вогник, який потрапив на Землю з Космосу).

Дана програма складається з п'яти Ключових Елементів, що несуть в собі соціальні та економічні поняття розширення прав і можливостей людини, а саме:

1. Особистісне розуміння і дослідження - дітей спонукають до самопізнання і більшої впевненості в собі, вони досліджують, усвідомлюють і оцінюють різні характеристики, які роблять їх унікальними, неповторними особами.

2. Права і обов'язки - Програма «Афлатот» втілює принципи Конвенції ООН про Права Дитини. Малята здобувають знання про свої права, спільно з дорослими ініціюють та організовують заходи, які спрямовані на реалізацію прав дитини.

3. Заощадження і витрати – діти вчаться відповідально використовувати й накопичувати фінансові, природні та інші види ресурсів, робити заощадження і розумно витрачати.

4. Планування і бюджет. Планування та складання бюджету допомагає дітям зрозуміти, що вони самі можуть впливати на своє майбутнє, дозволяє встановлювати особисті та фінансові цілі. Вони дізнаються, як робити конкретні кроки в напрямку досягнення мети, яку вони ставлять перед собою.

5. Дитяча соціальна і фінансова ініціатива. Дитину націлюють на сприймання себе як активного учасника та члена суспільства.

Відповідно до Меморандуму про співпрацю ініціативні педагоги дошкільних закладів м. Вінниці пройшли навчальні тренінги, які провела координатор програми, міжнародний тренер Світлана Сулімова, та отримали електронну російськомовну версію програми для дітей дошкільного віку «Афлатот». Це - навчальний посібник, який включає історичну довідку, інформацію про концепцію та особливості Міжнародної програми, рекомендації щодо роботи вихователям та батькам, 40 розробок конспектів занять (до усіх п'яти розділів програми).

Але на шляху впровадження програми виникла низка проблем, головними з яких виявились:

- брак знань педагогів про програму та шляхи її реалізації,
- потреба в систематичному та координованому методичному забезпеченні освітньої діяльності.

Вони і зумовили побудову алгоритму, за яким розпочалась робота у дошкільних закладах міста.

Крок 1. Андрагогічна діяльність учасників тренінгів, спрямована на вивчення Програми.

Для вивчення та опрацювання програми були задіяні різні форми методичної роботи: теоретичні семінари, семінари-практикуми, педагогічні читання, консультації, методичні години тощо. Найефективнішими були:

- робота творчих груп;
- майстер-клас для педагогів «Мій Афлатунчик» ;

- педагогічна рада «Первинний економічний досвід - необхідна умова й результат економічної соціалізації та виховання дітей старшого дошкільного віку»;
- презентація та моделювання ігор економічного спрямування;
- інтерактивна ділова гра «Формування первинного економічного досвіду дитини у різних видах діяльності»;
- педагогічне читання на тему «Впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес, як необхідна умова модернізації дошкільної освіти в Україні».

Крок 2. Створення відповідних умов для ефективного впровадження програми.

Перш за все творчою групою педагогів ДНЗ здійснено переклад посібника з російської на українську мову. Визначено профільні експериментальні групи по її впровадженню.

Для здійснення роботи з питань соціально-економічної освіти з дітьми різних вікових груп у визначених дошкільних навчальних закладах міста:

- створено належну навчально-методичну та матеріально-технічну базу: розроблено навчально-методичні посібники, дидактичні ігри адаптовані для дітей різного віку «Казки від Афлатуна», «Бізнес-клуб Афлатуна», «Перші кроки в економіку», «З рідної вулиці у світ із Афлатуном», «Секрети економії для маленького патріота», «Граємося з Афлатуном» тощо;
- систематизовано картотеку занять та дидактичних ігор соціально-економічного спрямування, фольклорних та авторських художніх творів про економіку, словники економічних термінів для дошкільників;
- розроблено перспективне планування та плани роботи гуртків соціально-економічного спрямування ;
- створено авторські освітні проекти: «Економіка для дошкільнят», «Запрошуємо у світ професій», «Маленькі таємниці великої економіки» тощо;
- виготовлено демонстраційний та роздатковий матеріал: зображення Афлатуна, «перлини чеснот», індивідуальні картки для роботи з дітьми «Привіт – я Афлатун!», костюми для дорослих та дітей тощо.

Для організованої педагогом і самостійної ігрової та предметно-практичної діяльності дітей вихователями профільних груп облаштовано відповідне розвивальне середовище, яке включає в себе:

- економічну ігротеку,
- пізнавальну зону,
- тематичну бібліотеку.

Економічна ігротека:

- дидактичні ігри соціально-економічного змісту: «Покупка. Вибір», «Товар чи послуга», «Хочу та необхідно», «Заощадливий колобок», «Культура миру», ігри-стратегії: «Великий гаманець», «Робимо покупки»;
- настільно-друковані ігри : «Кому що потрібно для роботи», «Граємо в професії»,
- сюжетно-рольові ігри : «Банк», «Міні-маркет», «Перукарня» «Будівельники», «Лікарня», «Аптека»;

- проблемні ігрові ситуації «Економіка в казках»: «Півник і двоє мишенят», «Теремок», «Муха-Цокотуха», «Троє поросят» тощо.

Пізнавальна зона оснащена картами - схемами з тем: «Ланцюжок виробників», «Потреби людини», картою України з умовними позначками економічних і природних ресурсів, таблицею «Знайди економіку в казці», піктограмами емоцій Афлатуна.

Тематична бібліотека складається, зокрема, зі збірок «Уроки Афлатуна» та «Казки про Афлатуна».

Програма «Афлатот» визнає вагому роль сім'ї у формуванні соціальної та фінансової грамотності дитини та співпрацює з батьками, які із задоволенням долучаються до реалізації програми.

Батьки - активні учасники майстер-класів, диспутів, родинних свят, різноманітних акцій.

Педагогами експериментальних груп розроблено пам'ятки, анкети для батьків, консультації. Організовано роботу клубів «Дбайливі батьки», проведено диспут «Чи важливе економічне виховання в сім'ї?», родинні свята.

За результатами роботи здійснюється діагностика рівня сформованості основних економічних знань, уявлень та вмінь у дітей старшого дошкільного віку.

Крок 3. Ознайомлення педагогічної громади міста з результатами апробації Програми в ДНЗ.

З метою висвітлення результатів впровадження програми, демонстрації досягнень педагогів у формуванні зачатків соціальної та фінансової грамотності у дошкільнят, на базі експериментальних ДНЗ міста проведено:

- заняття для слухачів курсів підвищення кваліфікації при КВНЗ «ВАНО» та методичні об'єднання вихователів різних вікових груп, під час яких розглядалися шляхи формування у дошкільників первинної фінансово-економічної грамотності, дбайливого використання ресурсів, збереження та захисту природного довкілля;
- семінар керівників ДНЗ «Впровадження програми «Афлатот» в дошкільних навчальних закладах міста»;
- відеопрезентацію досвіду роботи ДНЗ № 1 під час зустрічі з регіональним координатором Східної Європи та Центральної Азії секретаріату Афлатун Кетеван Сулавою.

Крім того, в ході міського конкурсу професійної майстерності «Вихователь року», в рамках проекту одного дня, педагогам вдалося донести до глядача зміст програми та зацікавити новим героєм Афлатуном, його вчинками, які базуються на моральних якостях кожної особистості.

Напрацювання та досвід кращих вихователів міста привернули увагу педагогів дошкільця до вирішення проблеми соціальної та фінансової освіти дошкільників через впровадження Програми.

Крок 4. Популяризація досягнень вінницького дошкілля.

Досвід роботи вінницького дошкілля щодо реалізації міжнародної програми соціальної та фінансової освіти дітей «Афлатот» було представлено на різних рівнях:

- В рамках Міжнародної конференції «Партнерство заради Дітей та Молоді щодо соціальної та фінансової освіти для всіх», яка проходила в м. Найробі (Республіка Кенія);
- На Європейському та Центральнo-Азіатському регіональному форумі «Програма соціальної та фінансової освіти дітей» та Регіональній конференції за Міжнародною програмою «Афлатун – 2014», які проводилися в місті Лісабон (Португалія);
- В рамках Європейського тижня сталої енергетики, який нещодавно проходив у Вінниці, за участю представників офіційної делегації ЄС в Україні;
- На Всеукраїнському науково-практичному семінарі «Екологія дошкільного дитинства: відповіді на виклики сьогодення», який проходив на базі КВНЗ «ВАНО» за участю фахівців Міністерства освіти і науки України;
- Під час міжнародної інтернет-конференції, в ході якої вихованці ДНЗ м. Вінниці спілкувалися з однолітками з Бразилії;
- На V Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти - 2014», де срібною медаллю відзначений посібник ДНЗ №30 «Соціально-економічне виховання дітей дошкільного віку»;
- В рамках обласного фестивалю «Дошкілля Вінниччини», присвяченому відзначенню Всеукраїнського Дня дошкілля», де педагогами ДНЗ №№43,73,75 було проведено майстер-класи «Афлатот - програма соціальної та фінансової освіти в ДНЗ»

Популяризація позитивного досвіду педагогів Вінниці, вивчення результатів моніторингу соціально-економічної освіти дошкільників спонукає до подальшої активізації роботи та нових досягнень.

Природна активність і цілеспрямованість дітей в бажанні пізнати себе та світ, в якому живуть, підтримка та розуміння з боку дорослих допомогли дошкільнятам легко засвоїти базові фінансові та соціальні поняття, навчитись економії і дбайливому ставленню до матеріальних і нематеріальних ресурсів, пробудили в них впевненість та ініціативність. Таким чином, ми уже сьогодні ростимо активних членів суспільства, переконаних в особистісній значимості кожного та розуміючих те, що надії і мрії збуваються, а от шлях до них необхідно прокладати самому.

З рідної вулиці у світ із Афлатуном

Соціальний і когнітивний розвиток дошкільників в процесі ігор з використанням моделі рідної вулиці

*Гуменчук Валентина Василівна,
завідуюча дошкільним навчальним закладом № 73 «Теремок»*

Як відомо, у програмі Афлатот виділено чотири сфери базового розвитку:

1. фізичний розвиток
2. соціальний розвиток
3. емоційний розвиток
4. когнітивний розвиток.

Соціальний і когнітивний розвиток передбачає дослідження себе і світ навколо себе, вміння встановлювати контакт і позитивно взаємодіяти з іншими. Через організовану і довільну діяльність діти дізнаються про базові фінансові та соціальні поняття.

Ефективність програми передбачає включення модулів з 5-ти розділів.

Працюючи над четвертим розділом: «Я і суспільство: живемо і працюємо разом»,

педагоги закладу активно використовують посібник «Рідний куточок рідного міста».

Успішний розвиток дошкільнят при ознайомленні з найближчим оточенням можливий лише за умови їх активної взаємодії з оточуючим світом емоційно-практичним шляхом, тобто через гру, різні види діяльності, властиві дошкільному віку. Особливо слід відзначити гру, адже вона є не лише розвагою, але і дієвим методом, за допомогою якого маленькі діти знайомляться з оточуючим їх світом.

Що являє собою посібник? Це модель частини проспекту Космонавтів, яка знаходиться поряд з дошкільним навчальним закладом №73, і де проживає більшість його вихованців. А слід зауважити, що поряд з нашим закладом знаходяться різноманітні і різнопланові об'єкти: школа, аптека, пошта, інститут, кінотеатр, бібліотека, ресторан, і т.ін. Рухаються всі види міського транспорту, є парк і водойма. Отже, за допомогою цієї моделі можна закріплювати знання дітей про різні види транспорту, рослинний і тваринний світ найближчого оточення, про роботу різних підприємств і організацій тощо.

Завдяки можливості вільного переміщення на ігровому полі об'єктів (архітектурних, транспорту, елементів рослинного і тваринного світу), розширився діапазон використання моделі, збільшилась кількість варіантів ігор, які можна організувати з дітьми.

Ігри розділені на три блоки. І розучувати їх з дітьми теж пропонується в такій послідовності від першого блоку до третього, так як складність їх зростає в кожному блоці.

Перший блок під назвою «Ми подорожуємо» містить 5 варіантів ігор-ходилок. З них три варіанти присвячені закріпленню знань про будівлі на проспекті, один – про транспорт, один – про природу.

Другий блок ігор називається «Що, де, навіщо», і в ньому теж нараховується 5 варіантів ігор. Але вони носять пошуковий характер. Діти відшукують на ігровому полі описані об'єкти, або за схематичним зображенням, або розміщують обрані об'єкти у відповідному місці, самостійно перевіряючи правильність виконання завдання. В ході самоперевірки закріплюються знання дошкільниками цифр, геометричних фігур, звуків і букв.

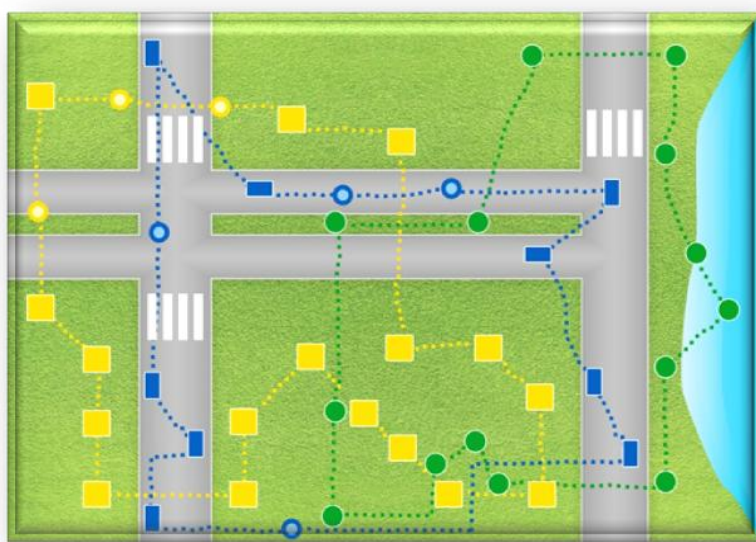
Третій блок, «Інтелектуальний», спрямований на розвиток мислення і мовлення старших дошкільнят. Він містить два варіанти гри «Знайди помилку», та інтелектуальну гру «Брейн-ринг». Із трьох ігор цього блоку дві командні, що сприяє соціалізації дітей, умінню будувати товариські стосунки з ровесниками.

Модель проспекту Космонавтів можна використовувати також як наочність. Зокрема модуль 7 «Я – член суспільства» передбачає 5 занять на кожному з яких є доречною модель рідної вулиці. До того ж спочатку, в молодшій групі, її можна використовувати у складеному вигляді (від вулиці Келецької до вулиці Стахурського), а потім поступово розширювати кількість об'єктів, розклавши ігрове поле.

Ігри прості у використанні і доступні для дітей дошкільного віку. Ними можуть скористатися вихователі дошкільних навчальних закладів і батьки.

Для дітей, які мають найпростіші навички роботи з комп'ютером, створено чотири мультимедійних варіанти гри «Транспорт на наших вулицях», «Архітектори», «Природа навколо нас», «Покупці».

Матеріали і обладнання для ігор

Ігрове поле (макет проспекту Космонавтів)

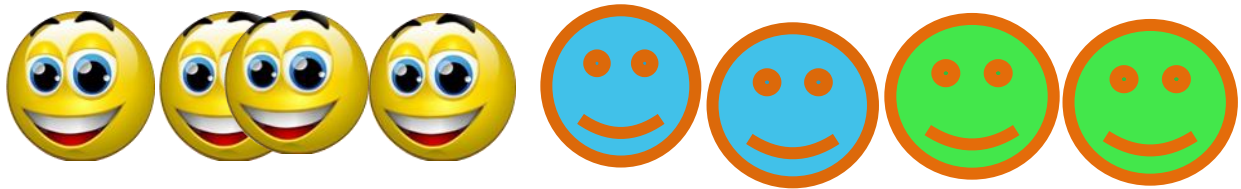
макети архітектурних об'єктів, розміщених на перспекті

макети дерев, кущів, квітів

макети різних видів транспорту

Фішки (4 жовтого кольору, по 2 синього і зеленого кольорів)

Фішки зі схематичними зображеннями об'єктів

3 кубики (з крапками, з об'єктами живої природи, з різними видами транспорту)

ДИТСАДОК

цифри, геометричні фігури, схеми звукового аналізу назв об'єктів, початкові літери назв.

І блок. «Ми подорожуємо»**Дидактична гра «Прогулянка по проспекту»**

Обладнання: ігрове поле «Проспект Космонавтів», 4 фішки жовтого кольору, кубик з крапками, макети об'єктів, розміщених на проспекті.

Ігрові правила: Під час гри учасники по черзі роблять ходи. Хід включає декілька дій. Порядок дій міняти не можна.

1. Починати гру зі старту - «Дитячий садок».

2. Робити стільки «кроків», скільки точок випало на кубику.

3. Якщо гравець не знає назви об'єкта, то хід переходить до іншого

Черговість ходу: Черговість ходу визначається по кубику, у кого більше крапок випало, той і перший. Можна використовувати лічилку. Наприклад: «Щоб весело грати, потрібно всіх порахувати. Раз, два, три - перший - ти!». Той, на кому закінчилася лічилка, ходить першим.

Хід гри:

1 варіант.

У грі беруть участь 2-4 дитини. Кожен ставить свою фішку на старт. По черзі кидають кубик і пересувають фішки по жовтій доріжці на стільки кіл, скільки крапочок випало на кубику. Прийшовши до якогось об'єкта, потрібно назвати його. Якщо гравець не знає назви, то хід переходить до іншого. У грі перемагає той гравець, чия фішка першою прийде до фінішу.

2 варіант.

З дітьми молодших груп гру можна використовувати для ознайомлення з окремими об'єктами міста. Ведучий ставить фішку по порядку і розповідає про кожен об'єкт. При повторній грі діти можуть ставити фішки і називати об'єкт, а потім діти можуть розповідати про об'єкти.

3 варіант.

У грі беруть участь два хлопчики і дві дівчинки. Дівчатка своїми фішками рухаються зі старту наліво, а хлопчики - направо. Перемагає та команда, яка перша прийде до фінішу.

ІІ блок. «Що, де, навіщо».**Дидактична гра «Що, де, навіщо»**

1 варіант

Обладнання: ігрове поле «Проспект Космонавтів», фішки, макети об'єктів, розміщених на проспекті, дерев, кущів, квітів, і різних видів транспорту.

Ігрові правила: 1. Уважно слухати опис ведучого;

2. Шукати описані об'єкти після сигналу.

Хід гри:

У грі беруть участь 4 дитини і ведучий. За описом ведучого гравці знаходять об'єкт і ставлять свої фішки на потрібний об'єкт. Перемагає той гравець, який першим і правильно знайде всі об'єкти, описані ведучим.

2 варіант

Обладнання: ігрове поле «Проспект Космонавтів», фішки зі схематичними зображеннями об'єктів, макети об'єктів, розміщених на проспекті.

Ігрові правила: 1. Починати гру за сигналом;

2. Брати лише по одній фішці;
3. Не заважати іншим гравцям.

Хід гри:

У грі можуть брати участь стільки дітей, скільки об'єктів. Всі об'єкти розміщені на ігровому полі. Кожний гравець бере фішку зі схематичним зображенням об'єктів, або дій, які там виконуються, і знаходять відповідні об'єкти. Перемагає той, хто швидше і правильно виконає завдання.

III блок. Інтелектуальний

Дидактична гра «Знайди помилку»

1 варіант.

Обладнання: ігрове поле «Проспект Космонавтів», макети об'єктів, розміщених на проспекті, дерев, кущів, квітів, і різних видів транспорту.

Ігрові правила: 1. Починати гру за сигналом;

2. Не заважати іншим гравцям.

Хід гри:

У грі беруть участь 2-4 дитини. Ведучий зумисне допускає помилку при розміщенні об'єктів на ігровому полі. Уважно розглянувши розміщення об'єктів, гравці повинні знайти помилку і виправити її. Перемагає той гравець, який перший знайде і виправить помилку.

2 варіант

Обладнання: ігрове поле «Проспект Космонавтів», кубик з крапками, макети об'єктів, розміщених на проспекті, дерев, кущів, квітів, і різних видів транспорту, картки з цифрами.

Ігрові правила: 1. Черговість вступу до гри визначається по кубику, який кидають капітани команд. У кого більше випало, та команда перша;

2. Допускати помилок стільки, яка цифра на картці;

3. Не заважати і не підказувати гравцям іншої команди.

Хід гри:

У грі беруть участь дві команди гравців. Капітан однієї з команд витягає картку з цифрою. Після цього гравці цієї команди розміщують об'єкти на ігровому полі відповідно допускаючи таку кількість помилок, як на картці. Гравці іншої команди повинні відшукати і виправити помилки, якщо такі були.

Потім команди міняються місцями. Виграє та команда, яка швидше відшукала і виправила помилки.

Інтелектуальна гра «Брейн-ринг»

Обладнання: ігрове поле «Проспект Космонавтів», кубик з крапками, макети об'єктів, розміщених на проспекті, картки з цифрами, дзига зі стрілкою.

Ігрові правила: 1. Черговість вступу до гри визначається по кубику, який кидають капітани команд. У кого більше випало, та команда перша;

3. Не заважати і не підказувати гравцям іншої команди.

Хід гри:

У грі беруть участь 2 команди гравців по 6-8 дітей. Капітани команд по черзі розкручують дзигу зі стрілкою. Біля якої цифри зупиняється стрілка, про об'єкт під

таким номером потрібно розповісти. Перемагає та команда, яка повідомила детальнішу і цікавішу інформацію про об'єкти.

Рекомендації щодо використання запропонованих ігор

Модель проспекту Космонавтів можна використовувати як наочність на заняттях з ознайомлення з навколишнім, з мовленнєвого розвитку, з рідної природи і ін. До того ж спочатку, в молодшій групі, її можна використовувати у складеному вигляді (від вулиці Келецької до вулиці Стахурського), а потім поступово розширювати кількість об'єктів, розклавши модель.

Ігри розділені на три блоки. І розучувати їх з дітьми теж пропонується в такій послідовності - від першого блоку до третього, так як складність їх зростає в кожному блоці. Але для того, щоб діти могли виконувати ігрові дії, їм потрібні знання. Тому необхідна попередня робота. Це розповіді вихователя про місто та мікрорайон, екскурсії та спостереження, розглядання фотографій із зображеннями об'єктів найближчого оточення та міста Вінниці, читання науково - популярної та художньої літератури про рідне місто, заучування віршів, складання дитячих оповідань, малювання пам'яток міста, «будинка, в якому я живу». Цінним буде також використання словесних вправ або ігор.

Ігри першого блоку слід пропонувати дітям у вільний від занять час, так як вони розраховані на участь 2-4 дітей. У другому і третьому блоках є ігри, які розраховані на велику кількість дітей, тому вони можуть проводитись як в ході занять так і в повсякденному житті.

Висновки.

Модель частини проспекту Космонавтів, прилеглої до дошкільного закладу має широкий спектр використання у роботі з дітьми дошкільного віку. У молодших групах діти розглядають, називають об'єкти. А в старших групах, коли в дошкільнят вже є певний запас знань, сформовані уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, абстрагуватися від несуттєвих ознак при пізнанні предмета їм дуже подобається грати в ігри.

Ігри прості у використанні, правила і ігрові дії зрозумілі дітям. В процесі ігор формується життєва компетентність дітей.

Ознайомлення дітей з рідною вулицею буде ефективним за умови:

- емоційно виразного спілкування вихователя з дітьми, яке допомагає викликати інтерес, глибше осмислити матеріал, сформувані громадянські почуття;

- систематичного, послідовного стимулювання і підтримання дитячої допитливості та уміння спостерігати за допомогою широкого спектра методів, прийомів, засобів та форм організації дітей;
- організації відповідного середовища і залучення до роботи вихователя по ознайомленню дітей з об'єктами найближчого оточення батьків та інших дорослих.

Додаток

Загадки

- ❖ Це веселий, шумний дім.
Тут є іграшки усім.
І ведмедик є, і м'ячик,
Зайчик, білочка он скачуть,
Лялька їде у візку,
Подивись: ніхто не плаче у ... (дитячому садку)
- ❖ Є такий великий дім,
Там покажуть мультик всім. (Кінотеатр)
- ❖ Тут книги розумні спокійно живуть
У тихій величній світлиці,
А двері широко відкриті ведуть
До знань золотої скарбниці. (Бібліотека)
- ❖ Треба хліба нам купити,
Овочі, щоб борщ зварити,
Сумку з вами беремо,
І на вулицю йдемо,
Там проходимо вздовж вітрин
І заходимо в ... (магазин)
- ❖ Вміє вправно рахувати
І товар пропонувати.
Зошит, книгу, олівець
Де нам видасть продавець? (Магазин)
- ❖ Скажіть, малята, куди я ходила
І модну зачіску робила?
Моє волосся стало чепурне –
Ви не впізнаєте мене! (Перукарня)
- ❖ Запитав орел в шуліки:
- Де дістати можна ліки?
Цей будинок недалеко,
Називається... (аптека)

- ❖ Дає здоров'я – спорт,
Вагу – солодкий торт,
Мед – працьовиті бджоли,
Знання глибокі - ...(школа)
- ❖ Можна взяти там кредити,
Відкривати депозити,
Взяти гроші з банкомату
І отримати зарплату. (Банк)
- ❖ Там посилку в нас приймають,
Її важать, оформляють,
Бандеролі і посилки,
І газети, і листівки,
Переводи і листи
Може вам поштар нести. (Пошта)
- ❖ Куди з понеділка по суботу ходить лікар на роботу?
Він мені призначить ліки, перевірить горло, ніс,
Скаже їсти борщ і кашу, щоб одужав я й підріс. (В лікарню)

Поради, які допоможуть батькам зрозуміти проблеми підліткового віку

*Побережна Ірина Віталіївна,
методист з виховної роботи комунальної установи
«Міський методичний кабінет»*

Підлітковий вік завжди вважався критичним. В цьому віці відбуваються як фізіологічні, так і психологічні зміни. До таких змін можна віднести вироблення нового самопізнання з підвищеним відчуттям власної гідності, особистих можливостей та здібностей.

Як упоратись з підлітком? Що ж трапилось з цією милою дитиною, яка була в нас кілька років тому? Підлітки можуть бути дуже складними, і це не має дивувати вас з огляду на всі зміни перехідного віку, з якими їм доводиться зіштовхуватися. Вам доведеться бути дуже терплячими, щоб упоратись з цим.

Це завжди не просто, і вам доведеться постаратися під час цих двох важливих періодів у житті ваших дітей – юності й молодості. Вашим дітям знадобляться всі настанови і все ваше розуміння, які ви можете їм дати. Спілкування й розуміння протягом складних періодів можуть задати тон для життєвих рішень, які доведеться робити вашій дитині.

Декілька корисних порад батькам при вихованні підлітків і налагодженні зв'язку з ними:

1. Інтерес

З'ясуйте, що подобається вашій дитині. Можливо, це буде не просто, але здатність співвідносити схильності й антипатії вашої дитини є важливою частиною побудови відкритих стосунків з нею. Пам'ятайте: щоб бути гарним батьком вам також потрібно бути гарним другом.

2. Строгість

Чимало підлітків пручаються правилам і обмеженням. Вони думають, що вже дорослі, що можуть про себе подбати. Хоча це почасти й так, підліткам усе ще потрібні обмеження. Дайте зрозуміти вашій дитині, що в неї буде більше волі, але при цьому й більше відповідальності. Воля без відповідальності безглузда. Вам варто допомогти своїй дитині навчитися планувати події наперед. Ви не повинні робити це за підлітка; просто спрямуйте його.

3. Спілкуйтеся щодня

Щоденне спілкування є важливим для підтримки відкритості між вами. Ваша дитина буде більш розкутою, довірятиме вам, якщо ви спілкуватиметеся з нею щодня. Довіра ґрунтується на практиці. Її можна збудувати тільки на багатогранних відносинах, на гарному спілкуванні.

Навчіться пізнавати світ, у якому живе ваш підліток, поставте себе на його місце, і ви зможете не тільки досягти довіри у стосунках, але й краще зрозуміти його поведінку. Щоденне спілкування покаже вашій дитині, що ви дбаєте про неї. Це дуже важливий фактор, тому що підлітки почуваються комфортніше з батьками, які активно залучені в їхнє життя.

4. Терпіння

Коли йдеться про виховання важкого підлітка, ваша терпіння дуже важливе. Бути терплячим важко, тому ви захочете побачити результати негайно. Але у більшості випадків вашій дитині просто необхідно перерости таку поведінку. Можливо, варто відправити дитину у спеціальний центр виправного впливу, і це також потребуватиме від вас терпіння, поки програма не почне давати результатів. Загалом, якщо зможете знайти в собі терпіння, то керуватимете ситуацією значно краще.

5. Упереджувальний підхід

Тільки-но ви помітили що в дитини з'явилися проблеми, вам необхідно починати діяти негайно. Можливо, вам необхідно подумати про спеціальну виправну установу для неповнолітніх ще до того, як ви вважатимете відправлення дитини туди необхідним. Негайний початок дій покаже підлітку, що ви не збираєтесь сидіти, склавши руки, й дозволити йому уживати наркотики, алкоголь або займатися іншими речами, яких ви не схвалюєте. Упереджувальний підхід може скоротити глибину і тривалість проблем вашого підлітка.

6. Єдиний фронт

У багатьох випадках батьки не сходяться в думках про те, яке рішення їм необхідно прийняти щодо ситуації, в яку потрапила їхня дитина. У жодному разі не розказуйте про це своєму синові чи доньці. Ви маєте завжди демонструвати «єдиний фронт». Коли дитина зрозуміє, що ви дієте спільно, однією командою, і вона не зможе втекти під захист одного з батьків, ваші плани допомогти матимуть більші шанси на успіх.

Шановні батьки, пам'ятайте, що основна діяльність підлітка - не навчання, а спілкування з однолітками. Відносини з товаришами - у центрі життя підлітка, вони визначають конкретні сторони його життєдіяльності. Тепер дитині вже мало перебувати серед ровесників, для нього важливо займати таку позицію, яку йому хотілося.

Пам'ятка для батьків підлітків

- Якщо дитину постійно критикують - вона вчиться ненавидіти.
- Якщо дитину висміюють - він стає замкнутим.
- Якщо дитину хвалять - вона вчиться бути вдячним.
- Якщо дитину підтримують - вона вчиться цінувати себе.
- Якщо дитина зростає в докорі - вона буде жити з постійним "комплексом провини".
- Якщо дитина зростає в терпимості - вона вчиться розуміти інших.
- Якщо дитина зростає в чесності - вона вчиться бути справедливим.
- Якщо дитина зростає в безпеці - вона вчиться довіряти людям.
- Якщо дитина росте у ворожнечі - вона вчиться бути агресивною.
- Якщо дитина зростає в розумінні і доброзичливості, вона вчиться знаходити любов у світі і бути щасливим.

Поради щодо встановлення довіри між підлітком і класним керівником

1. Уважно вислухайте дитину, прагніть до того, щоб підліток зрозумів, що він вам не байдужий і ви готові зрозуміти і прийняти його. Не перебивайте і показуйте свого страху. Відносьтесь до нього серйозно, з повагою.

2. Запропонуйте свою підтримку і допомогу. Постарайтесь переконати, що даний стан (проблема) тимчасові і швидко пройдуть. Проявіть співчуття і покажіть, що ви поділяєте і розумієте його почуття.

3. Зацікавтесь, що саме турбує підлітка.

4. Впевнено спілкуйтесь з підлітком. Саме це допоможе йому повірити у власні сили. Головне правило в роботі з дітьми – не нашкодь!

5. Використовуйте слова, речення, які будуть сприяти встановленню контактів: розумію, звичайно, відчуваю, хочу допомогти.

6. В розмові з підлітком дайте зрозуміти йому, що він необхідний і іншим і унікальний як особистість. Кожна людина незалежно від віку, хоче мати позитивну оцінку своєї діяльності.

7. Недооцінка гірша ніж переоцінка, надихайте підлітка на високу самооцінку. Вмійте слухати, довіряйте і викликати довіру в нього.

На соціальний статус у колективі більше не впливає успішність навчання і стосунки з учителем, тепер важливим стає те, як дитина налагоджує свої стосунки з ровесниками

Любіть дитину з усіма його недоліками, не бійтеся визнати і свою недосконалість. А ще навчіть його просто бути щасливим, демонструючи своє життєве кредо: "Хочеш бути щасливим - будь ним!" Пошук і становлення свого "Я" - це вивільнення від впливу дорослих і спілкування з однолітками. У сім'ях та класних колективах де панує повага, де кожен має право голосу, знає свої права і обов'язки, реакції емансипації проходять більш м'яко і породжують менше конфліктів.

Використані джерела:

<https://gymnasiumlib.wordpress.com>

<http://chergym.org.ua/>

<http://ptnz-dcprrk.dp.ua/ru/node/1033>

Дитяча агресивність

*Щеголева Тетяна Анатоліївна,
методист з практичної психології та соціальної роботи
комунальної установи «Міський методичний кабінет»*

*«Де є злість, під
нею завжди ховається біль».*

- Е. Толле

Прояви агресивності часто трапляються вже в дошкільному віці (бійки, негативне ставлення одне до одного, плач, бажання образити однолітка неприємними словами). Шкідливість агресивності для даного віку поглиблюється тим, що саме у цей період відбувається інтенсивний розвиток особистості, засвоєння соціальних норм поведінки.

Дітей дошкільного віку можна назвати агресивними, якщо вони:

- 1) часто втрачають контроль над собою;
- 2) сперечаються і сваряться з оточуючими;
- 3) відмовляються виконувати прохання дорослих;
- 4) часто відчувають почуття злості, гніву й заздрості, не здатні забути про образу.

Принципи спілкування з агресивними дітьми.

1. Спокійне ставлення в разі незначної агресії.

У тих випадках, коли агресія дітей безпечна, є адекватною щодо ситуації чи принаймні зрозумілою, можна використовувати наступні позитивні стратегії:

- повне ігнорування реакцій (дій) дитини (вельми потужний спосіб припинення небажаної поведінки);
- словесний вираз розуміння почуттів дитини («Звичайно, тобі прикро, але...»);
- переключення уваги, пропозиція якого-небудь завдання («Допоможи мені, будь-ласка...»);
- позитивне пояснення поведінки («Ти злишся тому, що ти...»).

2. Акцентування уваги на вчинках (поведінці), а не особистості.

Проводити чітку межу між вчинком і особистістю дозволяє техніка об'єктивного опису поведінки. Після того, як дитина заспокоїться, доцільно обговорити з нею її поведінку. Слід описати, як вона поводитись під час прояву агресії, які слова говорила, які дії вчиняла, не даючи при цьому ніякої оцінки.

3. Контроль над власними негативними емоціями.

Основне завдання дорослого – зменшити напругу ситуації.

Типовими неправильними діями дорослого є:

- підвищення голосу, зміна тону на загрозливий;
- демонстрація влади («Буде так, як я скажу»);
- крик, обурення;
- агресивні пози і жести: перехрещені або зчеплені руки, стислі щелепи;
- сарказм, глузування, висміювання і передражнювання;
- використання фізичної сили;
- порівняння дитини з іншими дітьми (не на його користь).

Батькам і педагогам необхідно дуже ретельно контролювати свої негативні емоції в ситуації взаємодії з агресивними дітьми.

4. Демонстрація моделі неагресивної поведінки.

Чим менше вік дитини, тим більше миролюбною має бути поведінка дорослого у відповідь на агресивні реакції дітей. Діти швидко переймають неагресивні моделі поведінки. Головна умова – щирість дорослого, відповідність його вербальних реакцій словами.

Велика увага має приділятися навчанню конструктивним способам дії у різних проблемних ситуаціях.

1. Можна навчити зображувати свої емоції – гнів, злість – на малюнках.
2. Знімати емоційне напруження за допомогою іграшок (зшити «мішечок для крику», зробити «коробочку для злості»).
3. Гарні результати дає робота з глиною, тістом, ігри з водою.
4. Можна гратися з піском – будувати фортеці, замки, а потім їх руйнувати, виплескуючи негативні емоції.
5. Читання казок допомагає формувати адекватну Я-концепцію дитини, знаходити нові шляхи розв'язання проблемних ситуацій.
6. Гра з м'яким поролоновим конструктором.
7. Під час прогулянки з дорослими можна влаштувати гучні активні ігри.

Не слід забувати, що потреба та готовність до боротьби – це природна властивість, необхідна у житті людини, тому не треба прагнути повністю позбавити дитину від агресії, слід лише вірно скерувати її, щоб агресивність не стала рисою характеру.

Відповідальні за випуск:

Буняк В.В. – Директор Департаменту освіти Вінницької міської ради
Москальчук Н.І. – завідувач комунальної установи «Міський методичний кабінет»

Редакційна колегія:

Зима Л.Т. – методист з навчальних дисциплін
Лючак І.О. – методист з навчальних дисциплін
Маліцька К.П. – методист з навчальних дисциплін
Побережна І.В. – методист з навчальних дисциплін
Сокиринська Н.Д. – методист з дошкільної освіти
Токар О.В. – методист з навчальних дисциплін
Щеголева Т.А. – методист з практичної психології та соціальної роботи

Комп'ютерна верстка:

Нарольська К.В. – методист з бібліотечних фондів